

א. הבא על יבמתו וכו' אחד המערה ואחד הגומר קנה. ובגמ' שם דף נ"ה ע"א דרשו מקרא מקור לדין העראה דחשיב ביאה באיסורי ביאה, ושם בע"ב דרשו ג"כ דמהני העראה לענין קנין אשה לבעלה ויבמה ליבם.

ובתוס' שם הק' מגמ' קידושין דף י' ע"א שדנו אם תחלת ביאה קונה או סוף ביאה קונה, וכ' שם דנפק"מ בהערה בה וקבלה קידושין מאחר, ועוד נ"מ בכ"ג שקדש בביאה דאם רק סוף ביאה קונה הו"ל בעולה. ומסיק שם רבא "כל הבועל דעתו על גמר ביאה". ומת' הר' שמשון הזקן "דהא דאמר הכא דקני בהעראה היינו בשלא עשה כי אם העראה ופירש מיד (וכ"מ לשון מתני' "אחד המערה"), אבל התם איירי כשעושה כל הביאה דלא קני בהעראה כיון שדעתו על גמר ביאה, וכ"מ הלשון דקאמר התם כל הבועל וכו' ולא קאמר כל המערה".

וכ"כ בריטב"א ובעוד ראשונים. ועי' ריטב"א קידושין דף ע"ז ע"ב במש"כ בגמ' שם "כהן הבא על אחותו זונה משוי לה חללה לא משוי לה חזר ובא עלי' עשאה חללה", והק' הריטב"א "ואמאי והא בהעראה בעלמא נעשית זונה וכו', וכיון דכן כי גמר ביאתו הוא כפסולי כהונה ונעשית חללה", ומת' "דכי אמרי' דהעראה שמה ביאה ומחייב, כשפירש ולא גמר ביאתו אבל כשגמר ביאתו דעתו על גמר ביאה, הלכך בגמר ביאה הוא זונה".

וברעק"א הוכיח מד' הריטב"א שם דע"כ יש טעמא אחרינא דל"מ העראה כה"ג דגמר ביאתו, ולא רק מכח דעתו על גמר ביאה, שהרי ענין חללות לכהונה אינו תלוי בדעת הבועל כלל. וכ' שם גדר בזה, דלעולם העראה ל"ח ביאה, ורק אם פירש מיד או פירש להדיא אמרי' דאחשבי' ביאה וחייב.

והק' שם סתירה בד' הריטב"א שמסיים דבריו כאן "ומיהו ביבמתו אפי' בגומר ביאתו ואומר שאינו רוצה לקנות אלא בגמר ביאה אין הדבר תלוי בדעתו שהתורה רבתה שוגג ומזיד ולפיכך קונה בה העראה לעולם". וק' דמ"ש יבום דחל בהעראה אפי' גמר ביאתו משום שאינו תלוי בדעתו, מדין חללה דהעראה ל"ח ביאה לענין זה כיון דדעתו על גמר ביאה, והרי גם דין חללה אינו תלוי בדעת הבועל כלל כנ"ל. ועי' דבר"י סי' מ"א שכ' ליישב בזה, ונבאר בזה על דרכינו כאן.

ב. ובתו"י הובא עוד תי' ר"ת בקו' זו, וכ"ה בתוס' שם קידושין דף י', "דאחרי שנתרבתה העראה כגמר ביאה א"כ כ"מ שמזכיר ביאה בהעראה קאמר וה"ק תחילת העראה קונה או בסוף העראה קונה ולמ"ד העראה זו הכנסת עטרה דשייך בה תחלה וסוף". וברמב"ן שם תמה דמבואר בד' הגמ' שם הנ"ל דנ"מ בספק זה לכ"ג שמקדש בביאה, דאם רק סוף ביאה קונה הו"ל בעולה מכבר, ולד' ר"ת דכוונתם שם תחילת ביאה היינו נשיקה, ק' דא"כ לא נפסלת בזה לכ"ג כיון דאין בזה השרת בתולים כלל. ועי' מל"מ פ"ז אי"ב ה"ג שהאריך בראיות דדין בעולה לכ"ג תלוי בביאה של השרת בתולים.

ג. והנה בתוס' ר"פ ד"ה שאנסוהו כ' "ואר"י דיש לדקדק מכאן דאין יבמה נקנית אלא בבא עלי' בקישוי וכו', ואיכא למימר דאתי הך סוגיא כמ"ד משמש מת בעריות פטור וילפינן קיחה מעריות דאינה נקנית אלא בקישוי, ועוד אר"י דאתיא שפיר אפי' למ"ד משמש מת בעריות חייב ולענין יבום בעינן ביאה דרך הקמת שם".

וברא"ש מסיים "וגרע מהעראה ושלא כדרכה דאין דרך ביאה בכך", ונראה דכמו"כ מרומז בלשון התוס' הנ"ל "דרך הקמת שם". וכוונתם להק' דגם ביאה שלכ"ד אין בה הקמת שם וקונה ביבום (וכמו"כ העראה אי"ב הקמת

בדין העראה

שם, כמבואר בתוד"ה אינו חייב דאין ראוי' להתעבר אלא במירוק הגיד ע"ש. וע"ז מתרצים דרך במשמש מת אינו ביאה כלל כיון דאין דרכו בכך. ודבריהם צ"ב, שהרי לכאורה אין ביאה שלא כדרכה יותר דרך ביאה מאשר משמש מת. ועוד דא"כ מה צריך לכתוב ענין הקמת שם כיון דא"ז ענין לדרך ביאה.

ועכצ"ל דכוונתם דלעולם א"צ ביאה של הקמת שם בפועל, רק דסברא הוא דאיזה ביאה נחשב לגבי יבום, רק "שם ביאה של הקמת שם", וצ"ל דהעראה ושלא כדרכה יש עליהם "שם ביאה" משותף עם ביאה כדרכה, משא"כ משמש מת שאפי' אם נתרבה לחיוב, מ"מ אין ע"ז "שם ביאה" של ביאה כדרכה. ונבאר.

[ויעוין קרן אורה שהק' "צ"ע כיון דאיצטריך קרא למעוטי אלמא דמסברא הוי ביאה גמורה, וא"כ מנ"ל לחלק ביבמה ולמימר דביבמה ל"ה ביאה, דהא העראה ושלא כדרכה אי לאו דכתיב קרא לרבות לא הוי בכלל ביאה ואפ"ה איתרבי נמי ביבמה, וכ"ש משמש מת דמסברא בכלל ביאה הוא דה"ה ביבמה דמיקרי ביאה"].

ד. וע"ע תוס' להלן דף נ"ט בד"ה אלא לאו דמבאר מחלו' רש"י עם ר"ת והריב"א בדין העראה לגבי קנס. ומקור פלוגתייהו בגמ' סנהדרין דף ע"ג ע"ב שהק' היכי משכח"ל חיוב קנס באחותו אחרי דניתן להצילה בנפשה וקי"ל בדרבה מיני', וכ' הגמ' דלמ"ד העראה זו נשיקה לא נתחייב קנס בכך כ"א בהכנסת עטרה ואילך שיש בזה משום הוצאת בתולים. ורש"י למד בכך כפשוטו דאין קנס בהעראה של נשיקה שא"ב הוצאת בתולים, והתוס' הוכיחו שם דא"צ השרת בתולים ממש"כ בגמ' שם דגם שלכ"ד חייב בקנס. ודחו בכוונת הגמ' שם דדוקא כה"ג דאין חיוב בהעראה משום קלב"מ, מ"מ עדיין אפשר לחייב בהוצאת בתולים.

ובתוהרא"ש מבאר בשי' רש"י שלא למד כר"ת בזה, משום דס"ל דאחרי שנפטר מקנס משום קלב"מ אין לחייבו שוב בהמשך הביאה (ואולי כוונתו משום דע"י קלב"מ הו"ל כאילו קיבל את עונש הקל דבכלל מאתיים מנה, ולכן א"א לחייבו שוב בעונש הקטן ע"י מחייב אחר, ואיכמ"ל). וצ"ב במאי פליג ר"ת.

ושוב כ' התוס' מהלך ע"ד שי' רש"י ולא מטעמי', דלעולם אין לחייב קנס על העראה כיון דלא נתרבה לכך, שהרי בסוגיא דידן כאן נתרבה העראה לכל דבר. ובקר"א הק' בזה דכמו"כ ל"מ ריבוי ביאה שלא כדרכה לקנס ואעפ"כ מבואר בסוגיין דחייבים בכך.

ועכצ"ל ע"ד הנ"ל דלעולם א"צ בקנס ביאה של השרת בתולים בפועל, רק דסברא הוא באיזה ביאה חייבה הכתוב קנס, רק "שם ביאה של השרת בתולים", וריבוי שלכ"ד הוא מצד היקש משכבות אהדדי, ולכן נתרבתה ליחשב ביאה כמו כדרכה שיש בה השרת בתולים. וס"ל להתוס' דרך העראה צריך ריבוי לכל דבר וגם לקנס. וצ"ב מ"ש ובמאי פליג ר"ת בזה, ונבאר.

ה. שוב הק' התוס' שם דלפי צד זה דלא נתרבה חיוב קנס בהעראה, צ"ע למ"ד העראה זו הכנסת עטרה איך מתחייב קנס בגמר ביאה, והרי יש השרת בתולים מכבר משעת העראה, וכ' דעכצ"ל בהכי חייבי' רחמנא. אלא שמסיימים בקו' לפ"ז דמבואר בגמ' שם דלמ"ד הכנסת עטרה אין להתחייב בקנס בגמר הביאה.

ועי' מהרש"א שהק' דכמו"כ יש להק' לד' ר"ת הנ"ל, דגם לדבריו אין מתחייב בפועל בהעראה כיון שיש קלב"מ, ומדוע לא יתחייב עכ"פ בגמר ביאה. ומת' המהרש"א דס"ל לתלמודא כיון דמתחייב קנס אהעראה לית לן לחיוביה קנס אגמר ביאה ממש כיון דכבר השיר בתולים בהכנסת עטרה". ובקר"א כ' ע"ז דסברא זו לא נכנס לאזניו.

בדין העראה

ולכאורה כוונתו להק' דמ"ש העראה למ"ד נשיקה, דאע"ג דאמרי' בזה קלב"מ מ"מ שוב מתחייב אח"כ בשעת הכנסת עטרה, ומ"ש למ"ד העראה זו הכנסת עטרה דאין לחייב שוב בגמר ביאה אחרי קלב"מ.

ו. והנה בדבר קו' הריטב"א בקידושין הנ"ל גבי כהן הבא על אחותו, שתתחלל בסוף ביאה אחרי שנעשה זונה בתחילת ביאה, עי' רשב"א כתובות דף ל' ע"א שכ' "יש מתרצים דחדא ביאה לא פלגינן בה שתאסר בה שני אסורין". ועי' קו"ש ח"ב סי' י' שהק' בזה מכח גמ' לעי' דף ל"ד ע"א דר"א מחייב הרבה חטאות בביאה א' על כל כח וכת, וגם רבנן חולקים רק משום דבעינן התראות מחולקות לענין חטאת ע"ש וברש"י.

וכ' שם לבאר בזה דודאי אפשר לחלק ביאה אחת, ורק לענין העראה וגמר ביאה כ' הרשב"א דאין לחלק. והביאור בזה דלעולם רק גמר ביאה חשיב ביאה, וענין ריבוי דהעראה הוא דחייב כאילו גמר ביאתו. ולכן כה"ג שגמר באמת אי"כ שתי מחייבים כ"א ביאה אחת וחיוב א'.

ז. ונראה להוסיף ביאור בזה עפ"ד הנ"ל, דלעולם רק ביאה גמורה כדרכה במירוק הגיד דראוי' להתעבר בו חשיב ביאה. ומה שנתרבתה ביאה שלא כדרכה בהיקש משכבות אהדדי, פירושו שנדון ג"כ "שם ביאה גמורה", ומה שאין ראוי להתעבר בו נחשב כחסרון במציאות שאינו מעכב ממנו "שם ביאה".

ולגבי ריבוי דהעראה כגמר ביאה יש לחקור אם נתרבה כעוד אפשרות של ביאה שאינה גמורה, או דגם חסרון זה אינה מונעת ממנו "שם ביאה" ונדון כחסרון במציאות בלבד כמו בשלא כדרכה. וזהו כוונת הקו"ש דדנים כאילו גמר ביאתו, דהיינו דחסרון המציאות לא מונע ממנו "שם ביאה גמורה" שהוא העיקר. ומה"ט כשגמר ביאתו ע"כ אי"כ שתי ביאות, שהרי כל מה שנחשב העראה ביאה הוא רק מצד התחלה של ביאה גמורה שהוא העיקר כנ"ל, וכאן גמר.

ובזה א"ש יסוד החילוק שכ' בראשונים כאן דלא נתרבה בסוגיין העראה כ"א כשפירש מיד, אבל אם גמר אין במעשה העראה "שם ביאה" בפנ"ע כ"א תחילה של סוף ביאה. ומה"ט כ' הריטב"א בקידושין שם דכהן הבא על אחותו לא נעשה זונה עד סוף הביאה (ומש"כ שם לשון דעתו על סוף ביאה, צ"ל דזה לשון מושאל, ובלא"ה א"א לפרש כפשוטו כיון דאי"ז דבר התלוי בדעתו כלל כנ"ל).

ומה שדנו בקידושין דף י' אם תחילת ביאה קונה, עי' דבר"י סי' מ"א דמבאר ספק הגמ' בזה אם חלות הקידושין חל מתחילת המעשה או בסופו, והסיקו דחל בסוף רק בגלל שדעתו על גמר ביאה. ובזה כ' הריטב"א דכיון דטעמא משום דעתו, גבי יבום שפיר חל מתחילת מעשה הביאה כיון דאינו תלוי בדעתו. אבל גבי כהן הבא על אחותו ודאי דלא חל חלות שם זונה עד סוף הביאה כנ"ל בד' הרשב"א בכתובות.

ח. ובזה א"ש שי' ר"ת בכל הנ"ל, דמה"ט ס"ל דא"צ ריבוי לחייב העראה בקנס, דכמו גבי שלכ"ד דמחייבים מסברא אחרי שנתרבה בכהת"כ ליחשב "שם ביאה גמורה", כמו"כ העראה יש בה שם "ביאה גמורה" בכהת"כ ע"י שנדון אחר סופו. ומה"ט ס"ל דאין לפטור מקנס בקלב"מ בשעת העראה בלבד, כיון דעיקר החיוב הוא בסופו וכולו ביאה אחת תחילתו וסופו.

וכמו"כ י"ל בד' ר"ת בקידושין שם דזה פשיטא לי' שאם פירש כבר נתרבה בסוגיין העראה להתחייב עלי' ולקנות בה, ולענין קנין פשיטא דחל מתחילת הביאה, וספק הגמ' הוא רק למ"ד דבעינן הכנסת עטרה שאם גמר

בדין העראה

ביאתו יש להחשיב את תחילת הביאה מנשיקה כיון דכולו ביאה אחת, ורק כשפירש מיד צריכים הכנסת עטרה דאל"כ לא נחשב שהתחיל ממש.

ובזה יש ליישב קו' הרמב"ן בזה ונדון המל"מ הנ"ל בדין איסור בעולה לכ"ג, דאם הערה זו הכנסת עטרה מדוע יש לאסרו משעת נשיקה שאי"ב השרת בתולים כלל. וע"ד הנ"ל יש ליישב דלעולם א"צ השרת בתולים בפועל לענין איסור לכ"ג, כמו שמצינו דגם שלכ"ד אוסר בכ"ג. רק דסברא הוא דנחשב בעולה בזה רק ע"י שם ביאה של השרת בתולים", ושלכ"ד דינו כמו כדרכה בכהת"כ כנ"ל.

ור"ת ס"ל דכמו"כ העראה נתרבתה להיות נדונה כסופה וליחשב "שם ביאה של השרת בתולים" כנ"ל לגבי קנס. ולכן שפיר ס"ל לר"ת דנחשבת בזה כבעולה ליאסר לכ"ג בנשיקה בעלמא, דכשגמר ביאתו נחשב הכל ביאה אחת מתחילתו ממש דהיינו נשיקה כנ"ל. [ואע"ג דלענין שם זונה אמרנו דלא חל עד סוף הביאה שהוא העיקר, יש לחלק בזה דאיסור בעולה אינו חלות שם כ"א מציאות שאינה בתולה וזה מתחיל משעת תחילת הביאה. וצל"ע בזה בסוגיא להלן שם דף נ"ט ודף ס' ואיכמ"ל. וע"ע בסמוך תוספת בזה.]

ואולי יש לבאר בזה ג"כ חילוק המהרש"א הנ"ל במה שלא הק' התוס' לדעת ר"ת דנפטר בתחילת ביאה משום קלב"מ, דמ"מ יתחייב בקנס בגמר ביאה למ"ד העראה זו הכנסת עטרה, וכ' המהרש"א "דס"ל לתלמודא כיון דמחייב קנס אהעראה לית לן לחיוביה קנס אגמר ביאה ממש כיון דכבר השיר בתולים בהכנסת עטרה".

וע"ד הנ"ל י"ל דלענין קנס עיקר תכלית הביאה הוא השרת הבתולים, וגמר הביאה אחרי זה אינו ענין ל"שם ביאה דקנס", ואינו מצטרף למעשה הביאה בזה, ומה"ט שוב אינו מתחייב גבמר ביאה. ורק למ"ד העראה זו נשיקה י"ל דאע"ג דנתחייב משעת נשיקה אם פירש, מ"מ לא נפטר ע"י קלב"מ אם אינו נמשך עד שעת הכנסת עטרה, כיון הכנסת עטרה היא תכלית הביאה וזה שעת החיוב כנ"ל בד' ר"ת.

[ואדאיתנין להכי, כמו"כ י"ל לענין איסור בעולה לכ"ג, דפגם בעולה עיקרו ע"י ביאה של השרת בתולים כד' מל"מ כנ"ל, ולכן לענין זה סוף הביאה היא הכנסת עטרה גם למ"ד העראה זו היא הכנסת עטרה, ולכן פשיטא לר"ת דלענין זה נשיקה היא התחלה, ומה"ט כ' דנאסרת בזה לכ"ג.]